

*Литвин Л. М.
к.е.н., доцент кафедри
філософії та суспільних наук
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасні теорії економічного зростання особливого значення надають людському капіталу як ключовому чиннику розвитку економіки і суспільства. Саме людина, яка є носієм загальних і спеціальних знань та навичок і має можливість постійно самовдосконалюватися та навчатися, визнається сьогодні основною рушійною силою становлення нової економіки, що ґрунтується на створенні й використанні нових знань. Надання пріоритетного значення розвитку національної освіти, нарощення інвестицій у своїх громадян сприятиме виходу країни в короткий термін на передові позиції у світовій економіці.

Освіта відноситься до тих благ, недоотримання яких в потрібному обсязі в кожний поточний момент сприяє, по-перше, відставанню фактичних темпів економічного зростання від потенційно можливих внаслідок недостатнього використання людського капіталу, а по-друге, закріпленню низького рівня добробуту в майбутньому. Низький рівень освіти не дає можливості брати повноцінну участь в економічній діяльності, стає перешкодою для підвищення матеріального добробуту.

Українська система освіти може і має виконувати роль визначального чинника соціально-економічного розвитку. Однак для цього необхідні певні передумови: чіткі стратегічні пріоритети суспільства загалом і освіти зокрема; широка підтримка громадськістю активної освітньої політики; відновлення відповідальності і провідної ролі держави у сфері освіти; глибока і всебічна модернізація освіти з виділенням необхідних для цього ресурсів і створенням механізмів ефективного їх використання.

Вчені виділяють такі напрями активного впливу освіти на економічне зростання:

- 1) рівень освіти та підвищення кваліфікації економічно активного населення підвищує продуктивність праці та ефективність економіки;
- 2) освіта розвиває в людині ділові навички і підприємливість. Економічна ефективність пов'язана зі здатністю виконувати певне коло завдань, приймати правильні рішення;
- 3) освіта підвищує чутливість людей до нових наукових ідей і технічних розробок, у зв'язку з чим вони швидше впроваджуються в практику. Прискорюючи поширення науково-технічних відкриттів, освіта тим самим підвищує суспільну продуктивність праці та стимулює економічне зростання [1, с. 22].

З огляду на важливу роль освіти у забезпеченні соціально-економічного відродження країни, постає необхідність реформування системи освіти України відповідно до нових умов.

Основна мета реформування сфери освіти в Україні є забезпечення якісних та доступних освітніх послуг для населення, тісної прив'язки системи освіти до економічних потреб та підвищення її макроекономічної результативності на сьогодні.

Реформування сфери освіти потребує насамперед змінити основні принципи системи освіти в країні. Зокрема: перейти від навчання, де дають лише інформацію, до навчання, де отримують знання й уміння їх застосовувати; упровадити нові методики викладання; упровадити нову систему мотивації та підвищення кваліфікації вчителів, викладачів (за рахунок бюджетних коштів); створити реальну автономію закладів освіти на умовах фінансової прозорості [2, с. 215].

Пріоритетними напрямками державної політики України щодо розвитку вищої освіти є: особистісна орієнтація вищої освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; створення для громадян рівних можливостей у здобутті вищої освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій; формування в системі освіти нормативно-правових і організаційно-економічних механізмів залучення і

використання позабюджетних коштів; підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки; розвиток освіти, як відкритої державно-суспільної системи; інтеграція вітчизняної вищої освіти до європейського та світового освітніх просторів [3, с. 68].

Оскільки зростаюча роль освіти в суспільстві зумовлена науково-технічним прогресом і глобальною технологізацією розвинутих країн, сучасна освіта в Україні повинна забезпечити: високий рівень загальної грамотності населення (в тому числі, технічної і технологічної); необхідний рівень знань і розуміння в сфері національної культури; можливість кожному громадянину отримати таку професійну підготовку, що дала б змогу досягти конкурентоспроможності на ринку праці й гідного рівня життя; достатній рівень освіченості населення у життєво важливих питаннях особистого існування та розвитку.

Отже, провідним ресурсом для забезпечення довгострокового економічного зростання в Україні має стати людський капітал, від якості якого залежить продуктивність праці. Одним з факторів формування якісного людського капіталу виступає освіта. Реалізація освітніх реформ сприятиме економічному зростанню шляхом підвищення якості й результативності освіти та її відповідності потребам національної економіки, інтеграції національної системи освіти у кращі світові освітні системи. Реформування системи фінансування освіти сприятиме оптимізації та підвищенню ефективності бюджетних витрат, запровадженню багатоканального фінансування шляхом стимулювання бізнесу, роботодавців, фізичних і юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Людський капітал України як фактор економічного зростання. *Україна: аспекти праці*. 2003. № 6.
2. Чинники і тренди економічного зростання в Україні: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук М. І. Скрипниченко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2018. 386 с.
3. Парпан У. М. Провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції. *Lex Portus*. 2018. №1(9). С. 62-71.